Christiano Lectori

S. D.

HERMANNUS von der Hardt.

EX voluntate SERENISSIMI BRUNSVICENSIUM DUCIS, RUDOLPHI AUGUSTI, ſtitimus hactenus Clariſſimos veteres Autores, THEODERICUM VRIE, Germanis vindicatum, ac Weſtphalis nunc tandem aſſertum, THEODERICUM à NIEM, itidem Weſtphalum, NICOLAUM de CLEMANGIIS, JOHANNEM GERSONEM, PETRUM de ALLIACO, Gallos, PAULUM, Anglicum, breviter delineatum, FRANCISCUM ZABARELLAM, Italum: Qui ſui ævi faciem apertiſſime deſcripſerunt, Eccleſiæ ſui temporis fortunam ingenue nunciarunt, ac *fundamenta & principia Concilii Oecumenici Conſtantienſis* plane pleneq; detexerunt. Interfuerunt hi omnes atque ſinguli arduis illis negotiis publicis, Eccleſiæ ſalutem & tranquillitatem concernentibus.

Sacrorum officiorum venundatio, quam *Simoniam* appellant, prima atque potior fuit *anſa* infandæ *corruptionis*, quæ totam Eccleſiam omnemque rem publicam olim afficeret. Hinc omnis generis artes pravæ ortæ, *imperitia* atque *vitiorum colluvies* ſub auri fulgore colorem nacta, *ignari* atque *inepti ad ſacra admoti*, variis fraudibus atque ſceleribus locus redemptus. Ut *ex clero maculato* atque vitiato civilis ordo animam traheret haud beatiorem. Unde omnis deformitas cujuscunque regiminis, remota vitiis repagula, laxatæ cupi-

dini habenæ, flamma odiorum, bellorum atque litium tædis data, cunctaque extra justitiæ & decoris orbitas ejecta.

Hinc bonorum quorumcunque virorum, qui illis fluctibus jactati quidem at non submersi atque absorpti, publici boni amantes, *suspiria*, *vota*, *desideria*, *monita*, *consilia*, publica ac privata. Quæ pectorum æstuantium incendia, & ad emendationem propensissimos motus, pro sui seculi stylo *AVISAMENTA PRO REFORMATIONE ECCLESIÆ* plerumque appellabant.

Hujus sunt generis ardua ac *præclara scripta*, à summis iisque prudentissimis & maximæ autoritatis viris, tum *proxime ante Constantiense Concilium* tum *in ipso illius flore* prodita, universoque orbi palam exposita, quæ *ex MSCtorum ruderibus* eruta exhibuimus supra.

Addi sane illis plura poterant ejusdem ponderis *monumenta antiqua*, pari ratione *è MSCtorum penetralibus producenda*, atque pro nostri seculi cultu exornanda, modò non immensa laboris moles, saxa, quibus sepulta isthæc divorum corpora premuntur, effodiendi, movendi atque magno nisu devolvendi, respirare juberet, & in aliud tempus aliudve opus cetera differre suaderet.

Acquiescemus nunc igitur his, quando CARDINALI ZABARELLÆ, *Italo*, junxerimus CARDINALEM ALAMANUM, *Italum*. Ut geminum & *Italia* in hac re testem dedisse appareat, æque ac *Germania*, *Gallia & Anglia* dederunt.

In *Actorum Concilii Constantiensis* nunquam satis laudando *Codice IV. MSCto* AUGUSTISSIMÆ BIBLIOTHECÆ CÆSAREÆ VINDOBONENSIS exhibentur ALAMANI ADIMARI CARDINALIS PISANI, in Concilio Constantiensi præsentis, paria superioribus *de Reformatione* monita publica, in Concilio laudato oblata. Tenor eorum in laudatissimo *MSCto* hic est.

Ipsa die Beati Augustini oblata *per* DOMINUM CARDINALEM PISANUM.

De gratiis & provisionibus.

IN Collatione beneficiorum primo attendatur ad dignitatem personarum, maxime circa scientiam. Quod ad Episcopatum nullus eligatur vel promoveatur, nisi sit persona sublimis, vel Doctor in Theologia vel Jure. Attendatur tamen qualitas regionum. Quia alicubi sunt ita tenues reditus Episcopatus, quod forte hoc non poterit observari. Ad Abbatias autem non videtur tantum sed requiritur gradus scientiæ. Quia aliquando scientia præbet materiam evagandi, quantum bona administratio & bona solertia ad divinum cultum, & honestas in observantia regulari.

Inpri-

In primis etiam dignitatibus post Pontificalem & curatis cathedralibus soli doctores & licentiati in Theologia vel Jure: In aliis dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium, & in principalibus, ut Collegiatis & Curatis magnis, iidem vel Baccalaurei in Theologia formati, si possunt reperiri. Aliàs habeatur respectus ad æquivalentias.

In qualibet etiam Cathedrali Ecclesia sit certus numerus præbendarum, ad quas non possint nisi prædicti ultimi ullo modo assumi. Et supradicti gradus scientiæ requirantur sive per ordinarios suos, sive per expectativas, sive per electionem, sive provisionem Apostolicam. Aliàs nulla sit provisio. Habeatur tamen ratio etiam nobilitatis tam ad Episcopatus quam ad alias dignitates, secundum quod videbitur expedire.

Item Consideratio regionum, ut supra.

De gratiis Expectativis videtur, quod principaliter Papa det gratias in communi forma pauperum in Datis consueta, & paribus in Datis præferantur. Quia sunt justitiæ potius quam gratiæ. Videtur, quod de beneficiis infra decem marcarum in captione Papa non habeat se intromittere.

Item det Rotulos ordinatos pro familiaribus suis, pro officialibus, pro Regibus, pro Universitatibus, pro familiaribus Cardinalium, pro Ducibus, & aliis consuetis. Sed in certo numero, & cum moderamine debito, secundum ordinem observatum tempore Urbani quinti & Gregorii XI.

Ultra Rotulos per totum primum annum possit secundum exigentiam meritorum & statuum dare Expectativas. In primis Datis, secundum quod moderate sibi videbitur, post annum verò primum nullam nisi sub Data currenti.

Item quod non dentur Expectativæ, nisi ad unum beneficium tantum & unam collationem, nisi esset infra summam XL florenorum, & tunc ad duo; vel distinguantur regiones, ubi detur ad unum vel duo vel plura, secundum consuetas regulas Cancellariæ.

Item non dentur Expectativæ ad Prioratus conventuales, nec ad dignitates electivas.

Item fiat constitutio, quod certus locus maneat liber Ordinariis, sed quod similiter scientiæ conferant, ut supra. Et alia provisio sit nulla.

Item quod major in gradu scientiæ præferatur in pari Data, & diœcesanus non diœcesano.

Item in beneficiis vacantibus minoribus utatur solum Reservationibus juris scripti & Extravagantis Ad Regimen, *quæ ita moderata est, & consueta, ut pro jure satis reputari possit, aut quia in Extravagante fit mentio de Ecclesiis Cathedralibus.*

Item in Episcopatibus aut Abbatiis minoribus, usque ad C. florenos, libera sit electio, sed Papa confirmet.

Communia servitia prælaturarum solvi non possint, etiam à volentibus, ante annum. Et fiat talis constitutio, ut servetur ex necessitate. In fine anni à die anni habitæ possessionis solvatur medietas, & alterius anni altera medietas. Et si bis in anno vacaverit, non solvatur, nisi semel. Et Ecclesiæ ac Monasteria, quæ sunt indebite taxata, debite taxentur.

Provideatur de statu Cardinalium, quantum, & unde.

Hæc illa in *MSCto Vindobonensi CARDINALIS PISANI de Reformatione Constantiensi monita.*

Ex quibus ac superioribus omnibus abunde patet, *eruditionis* permagnam *in* glorioso hoc & *erudito Concilio, sub Imperatore literatissimo, habitam* fuisse *rationem.* Ut jure dici possit, *Reformationem Constantiensem* eruditionis fuisse gloriam, præsidium ac decus magnum. Præcipuum quippe *Reformationis Constantiensis momentum* fuit, ut *eruditi ac probi viri* Ecclesiasticis functionibus præficerentur, sepositis ac remotis rudibus ac ineptis maleque moratis. Ut *scientiæ* ac *doctrinæ* nullum unquam illustrius potuerit parari *præsidium,* quam his lautis præmiis in Concilio Constantiensi propositis. Jucundissima illa *ad virtutem ac eruditionem calcaria.* Qua ratione haud injuria dicetur, *Constantiensi reformatione* optima *literarum studia* fuisse in Ecclesia *suscitata,* ornata, animata, fota atq; conservata. Si non alius, is sane *usus* hujus universalis Concilii ac *Reformationis* quæsitæ atque definitæ maximus: *Literarum vita.*

Ceterum, sic scopus quidem erat Constantiensis Concilii primus ac præcipuus, in quem cetera Concilii negotia omnia contenderent, *Universalis Ecclesiæ reformatio,* aut *morum Ecclesiasticorum emendatio.* Inane autem fuisset omne totius Christiani orbis *desiderium,* vanaq; *spes* communis, tot publicis monumentis exposita, nisi *manum tandem admovere in Concilio* cœpissent.

Quapropter arduum hoc *Emendationis Ecclesiasticæ negotium* rediit primùm in totius cleri caput, ipsum *Pontificem* JOHANNEM XXIII. œcumenico huic Concilio in principio præsentem atque præsidentem. Verùm hic, sibi male conscius, tantum abest hanc rem aggredi fuerit ausus, ut potius omni studio *hoc Concilii opus eludere* statuerit. Ex quo factum, ut primis Concilii mensibus, absente adhuc IMPERATORE SIGISMUNDO, moras necteret, &, quid faceret, dubius hæreret. Quod ergo inane tempus diffluueret, absque spe fructus, IMPERATOR, postquam advenerat, cum natione Germanica, imo & cæteris nationibus, *desideratam impendio Ecclesiæ reformationem statim urgere,* & ad hanc suscipiendam Papam excitare atque compellere cœpit. Veruntamen *Johannes fugâ suam salutem quærere maluit, quàm reformatione salutem Ecclesiæ parare* ac promovere. Vehementer doluit tota Ecclesia, sub œcumenici Concilii protectione Constantiæ præsens, hac *Papæ fugâ in fugam agi Ecclesiasticam Emendationem.*

Quare non intermisit Concilium, inter *delicta Johannis* publice exposita connumerare has detestabiles *insidias, Reformationi sacræ positas,* quam prorsus *extinctam* cuperet. Siquidem A. *MCCCC XV. die XXV. Maji, die Sabbati, in publico* & solenni totius *Concilii,* Imperatoris Sigismundi, Electorum ac Principum Imperii, Cardinalium, cæterorumque Magnatum *consessu,* inter articulos, Johanni Papæ fugitivo oppositos, per *Henricum de Piro & Johannem de Scribanis,* JCtos, promotores ac procuratores Concilii, ordinarios soleniter

sunt

oblatæ, ac per *Andream, Electum Poznaniensem*, palam pronunciatæ *querelæ publicæ*, quibus *pertinax & callidum* JOHANNIS PAPÆ STUDIUM, REFORMATIONEM ECCLESIÆ ELUDENDI atque EXTINGVENDI, detegeretur.

Expositum fuit tunc ante omnia, in conspectu totius Christiani orbis, qua sollicitudine, fide, atque animi præsentia SIGISMUNDUS IMPERATOR in Laudensi civitate, ante initium Concilii, admonuerit atque excitaverit *Johannem XXIII. Papam*, qui vitam moresque suos primum emendaret, dein totius etiam *Ecclesiæ reformationem à capite ad calcem* procuraret. Verba publica hæc sunt, uti in ACTORUM CONCILII CONSTANTIENSIS CODICIBUS MSCtis BRUNSVICENSIBUS, LIPSIENSIBUS, GOTHANIS, exhibentur: *Horrida & detestandorum criminum Domini Johannis Papæ antedicti fama imo infamia crebris & in consummationem multiplicatis vicibus non solùm semel sed pluries & sæpe Christianorum Principum totiusque populi Christiani proh dolor aures penetravit, in tantum, quod Serenissimus & Invictissimus Princeps, Dominus SIGISMUNDUS, ROMANORUM & UNGARIÆ REX SEMPER AUGUSTUS, in Lombardia existens, ad civitatem Laudensem applicuit, dictumque JOHANNEM PAPAM ibidem advenientem humili & devota prece rogavit, quatenus, attento, quod quasi totus mundus in ejus persona scandalizatus sit, suaque crimina mundus dissimulare non posset, MORES ET VITAM EMENDARET IN MELIUS, & ad unionem sanctæ matris Ecclesiæ tunc & nunc tripertitæ, summis vigiliis & cura intendere dignaretur, ut astrictus per Concilium Pisanum tenebatur, & CONCILIUM GENERALE in aliquo loco securo, cuncto populo Christiano & commodoso, indiceret, suasit, & UT ECCLESIAM IN CAPITE ET IN MEMBRIS REFORMARET, etiam devote supplicavit.*

Publice porro monitum, consensisse tunc Johannem Papam, ac vota atque desideria Imperatoris Sigismundi audivisse, *emendatione vitæ suæ promissa*, & *Concilio Constantiensi* pro reliquo opere conficiendo *indicto*. Verba in *MSCtis* sunt hæc: *Dictus Dominus JOHANNES PAPA XXIII. precibus dicti Serenissimi Principis, ROMANORUM ET UNGARIÆ REGIS, in parte condescendens, A VITIIS hujusmodi SCANDALOSIS, ET PRÆSERTIM SIMONIACA HÆRESI ABSTINERE SPOPONDIT, & hanc civitatem Constantiensem pro loco multitudinis capace, alias habili & idoneo pro Concilio Generali celebrando elegit, & A. Domini MCCCCXIV. & in mense Novembris inchoandum indixit & per mundum publicavit. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.*

Ulterius propositum publice, postquam *in Concilio* solenniter invitatus, Papatui cederet Johannes, quod se id facturum jurato promiserit, quod & *pollicitus sancte sit, se in omnibus, quæ ad reformationem Ecclesiæ in capite & in membris pertinent, Concilii decretis acquieturum*. Verba in *MSCtis* sunt: *Denunciant, ponunt, & si necesse est probare*

hare intendunt dicti procuratores & promotores, quod Dominus JOHANNES PAPA XXIII. SE HUIC SACRO CONCILIO SUBMISIT, ET EJUS SENTENTIÆ AC JUDICIO IN OMNIBUS ET SINGULIS, QUÆ PERTINENT AD REFORMATIONEM ECCLESIÆ TAM IN CAPITE QUAM IN MEMBRIS, STARE PROMISIT. Et hoc est verum, publicum, notorium, & manifestum; Et ita ab omnibus publice tenetur & reputatur.

Post hæc nunciatum publice, quod, cum fugam occultam moliretur, monitus, ac retentus à fuga fuerit precibus atque obtestationibus Imperatoris, sed nihilominus mox clam è Concilio aufugerit *desideratam Ecclesiæ Reformationem elusurus* atq; pessundaturus. Verba in *MSCtis* sunt: *Dictus Dominus JOHANNES PAPA VIDENS, CONCILIUM* hujusmodi *ET TOTUM MUNDUM* ad sanctæ Ecclesiæ Dei, jam triginta octo vel circa annis scissæ & divisæ unionem & redintegrationem, nec non extirpationem hæresium & vitiorum, ac *ad IPSIUS ECCLESIÆ IN CAPITE ET IN MEMBRIS REFORMATIONEM ANHELARE, diabolico spiritu instigatus, hoc sacrosanctum CONCILIUM DISSOLVERE quærens, UT REFORMATIONEM ECCLESIÆ, hæresium atque schismatum extirpationem, prædicta, evadere & IMPEDIRE POSSET, ET SUAM MALAM VITAM CONTINUARE, AD PRÆTERITA VITIA ET AMBITIONES REINCIDENS, contra vota, professa, promissa, ac Deo & Ecclesiæ jurata, id facere facto renuit, & nuper hoc anno domini millesimo quadringentesimo decimo quinto, die Mercurii, vicesima Martii, in nocte tenebrosa, habitu indecenti & dissimulato, laicali more, non ut Romanum decuit Pontificem, gregem sibi commissum ut mercenarius deserens, AB HOC SACRO SANCTO GENERALI CONSTANTIENSI CONCILIO contumaciter se absentando, AUFUGIT & recessit, in scandalum Generalis Concilii & totius populi Christiani. Ita fuit & est verum, publicum notorium & manifestum.*

Deinde palam expositum Concilio, quod, cum à fuga multis precibus ac monitis esset retrahendus, plane renuerit, ac longiore fuga longius à Concilio recesserit, *ut nullam Reformationis Ecclesiæ à se suscipiendæ spem relinqueret.* Verba in *MSCtis* sunt: *Dictus Dominus Johannes Papa, in reprobum sensum datus, monita hujusmodi, more aspidis aures obturantis, ne audiat, obaudiens, se in crastinum responsum dictis Ambasiatoribus & legatis velle dare asserens, ipsos ex tunc redire jussit: Nec crastino expectato post medium noctis, ante diluculum, non dato responso, ad oppidum Neuburg aufugiens se transtulit habitu transformato. Et sic SACRUM CONCILIUM DISSOLVERE, unionem & REFORMATIONEM ECCLESIÆ, extirpationem hæresium, & vitiorum, IMPEDIRE, UT SUAM VITAM DETESTANDAM CONTINUARE POSSET, quæsivit, prout & continuavit, imo in profundum malorum dedecus pejora prioribus committere non expavit, supradictis monitis, precibus & requisitionibus minime condescendens. Et sic fuit & est verum, publicum & notorium.*

Ta-

Tametsi verò se subduxisset Johannes Concilio Universali & desideratissimæ *Reformationi Ecclesiæ*, non intermisit tamen Concilium suum facere officium. Quamobrem cum *die 29. Mensis Maji*, in fugitivum ac reformationis Constantiensis hostem Johannem Papam solennis ferretur sententia condemnatoria, *salvum Concilii de Ecclesiæ reformatione scopum* diserte pronunciarunt.

Hoc enim primi statim decreti, ut priorum, frontispicium esse debuit: *Sacrosancta Generalis Constantiensis Synodus, Ecclesiam Catholicam repræsentans, ad extirpationem præsentis schismatis & errorum,* EC*CLESIÆq; REFORMATIONEM IN CAPITE ET IN MEMBRIS FACIENDAM, in spiritu sancto legitime congregata &c.*

Postquam igitur *Johannes Papa* abierat, evaserat, eruperat, excesserat, imo valere jussus erat, Conciliumque *suum in reformatione Ecclesiæ officium* sedulo & fideliter facere constituerat, extemplo constituti ex omnibus Nationibus ipsoque Cardinalium Collegio aliqui, quorum nunc esset, *reformationis Ecclesiasticæ negotium tractare.* Constitutio in *MSCtis* hæc est: *Hæc sacrosancta Constantiensis Synodus in spiritu S. legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans, pro celeriore extirpatione hæresium &* SACROSANCTÆ *ECCLESIÆ REFORMATIONE specialiter deputat & eligit Reverendissimos in Christo patres & Dominos infra scriptos, scilicet,* JORDANUM DE URSINIS, ANTHONIUM AQUILEGIENSEM, PETRUM CAMERACENSEM, ET FRANCISCUM FLORENTINUM, *sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ* CARDINALES. *Pro* NATIONE ITALICA *Reverendos Patres, Dominos Concordiensem, Alexandrinum & Laudensem, Episcopos, & Electum Premiensem. Pro* NATIONE GALLICANA, *Episcopum Gebennensem, Abbatem Gemeticensem, Abbatem de Claravalle, Ursinum de Tallenande. Pro* NATIONE ANGLICANA, *Magistrum Wilhelmmum Eling, Magistrum Wilhelmum Korff, sacræ Theologiæ Professores, Magistrum Hugonem Howetz & Johannem Welles, decretorum Doctores. Pro* NATIONE GERMANICA, *Electum Poznaniensem, Nicolaum Dinkelspuhel, Theodericum de Monasterio, sacræ Theologiæ Professores, & Bertholdum Wildungen sacri palatiii Apostolici causarum auditorem:* AD AUDIENDUM EXAMINANDUMQUE CAUSAS, *in ipsis juridice procedendum, quorumcunque hæresium & errorum,* IN *fide catholica &* MORIBUS, *undecunque habuerint vel habeant originem, ut salubriter extirpentur, &* CONTRA QUASCUNQUE PERSONAS, CUJUSCUNQUE FUERINT STATUS AUT DIGNITATIS, *etiamsi* PONTIFICALI *vel alia quavis Ecclesiastica vel seculari præfulgeant dignitate, de iisdem suspectas, petitiones, accusationes, declarationes, eisdem propositas & proponendas, recipiendum, partes vocandum, & in hoc sacro Concilio & extra citandum & publicandum, & aliàs servatis servandis procedendum, prout exigentia fidei & juris ordo postulabit, nec non omnia & singula faciendum & exercendum quæ in præmissis & circa præmissa necessaria fuerint, seu etiam quomodolibet*

oportuna, cum omnibus incidentibus emergentibus & connexis, usque ad conclusionem ipsarum causarum exclusive. Sic tamen, quod si omnes interesse non possint aut non velint, duæ partes ipsorum prædicta libere exequantur.

Quæ ipsa constitutio fundamentum est celebris *Collegii Reformatorii Constantiensis*, de quo postea plenius. In desideratam enim Ecclesiæ reformationem, quoad summa ac ima Ecclesiasticorum capita, illa Concilii provida cura simul collimabat. Hussi enim controversia seorsim ab aliis deputatis jam tractata, porro ab eisdem separatim versari atque confici debebat. Quod & in fine constitutionis superioris de Collegio Reformatorio diserte adjectum his verbis: *In causa verò hæresis contra Johannem Huss, jam diu ventilata, quæ circa conclusionem existit, per judices & deputatos hucusque, in ea ulterius cognoscatur & procedatur per eosdem.*

De cetero, confirmato Concilii *de Reformatione suscipienda* negotio, *Gregorius XII.* Pontifex alter, eo etiam inducendus erat, qui hoc *Reformationis Constantiensis opus* non turbaret sed probaret. Quapropter mox, Johanne remoto, hujus *Gregorii* calculus quæsitus est ac obtentus, ejusque *de sanctissimo Reformationis quoque scopo sententia* solenniter prælecta, hoc tenore: *Quia sanctissimus Dominus noster, Dominus GREGORIUS PAPA XII. audivit & intellexit, atque multipliciter est informatus de celebri fama hujus sacræ congregationis pro Generali Concilio Constantiensi in Christi nomine congregatæ: Idcirco idem Dominus noster, AVIDUS ECCLESIASTICÆ UNIONIS ET REFORMATIONIS ac extirpationis hæreticæ pravitatis, commissionem fecit, prout in eisdem literis nunc lectis dignoscitur contineri. Cujus quidem commissionis & mandati vigore Ego Johannes, miseratione divina tituli S. Sixti Presbyter Cardinalis, Ragusinus vulgariter nuncupatus, pro me & collegis meis in hac parte hic existentibus, in nomine Patris & Filii & Spiritus S. autoritate ipsius Domini nostri, quantum ad eundem spectat, UT PRÆDICTA SANCTA UNIO, REFORMATIO, ac hæreticæ pravitatis extirpatio, DEO AUTORE MELIOREM SORTIANTUR EFFECTUM, & ut sub diversorum professione pastorum dissidentes Christiani in unitate sanctæ matris Ecclesiæ & caritatis vinculo conjungantur, istud sacrum Generale Concilium convoco, & omnia per ipsum agenda authorizo & confirmo.* &c. Uti memoratur in *Codicibus MSCtis BRUNSVICENSIBUS, GOTHANIS, LIPSIENSIBUS*, quibus pleniora *Acta Concilii Constantiensis* comprehensa.

Similiter & SIGISMUNDUS IMPERATOR, cum Concilio opem jurato sponderet, ac remoto utroque Pontifice, Johanne & Gregorio, id se effecturum sancte promitteret, quo finis ac scopus Concilii certissime obtineretur, salvaque Concilii autoritas perstaret, inter alia expressam *Reformationis parandæ* fecit mentionem, seque in eam procurandam incubiturum palam testatus est, his inter alia usus verbis, uti habentur in laudatis *Codicibus MSCtis*: *Nos, qui tanquam ROMANÆ ECCLESIÆ ADVOCATUS, DICTI*

CON-

CONCILII PROTECTOR AC ETIAM DEFENSOR, ipsius Ro. Ecclesiæ celerem provisionem totis præcordiis affectamus, & dictæ sanctæ Synodi statutis & ordinationibus colla nostra submisimus, ejusdemque in omnibus parere & intendere volumus ut debemus, animo deliberato, ex certa scientia, tenore præsentium verbo Regio promittimus, & nos obligamus, quod omnem ad hoc operam efficaciter impendemus, & bona fide Catholica curabimus, & quantum in nobis est legaliter faciemus, quod DICTA SANCTA SYNODUS NON DISSOLVETUR, sed in suo robore conservabitur, manutenebitur, QUOUSQUE dicta electio largiente altissimo fuerit celebrata, ac SPIRITUS PARACLITI VIRTUS ALTO SUO ETIAM SECRETO CONSILIO EIDEM SANCTÆ SYNODO CONCESSERIT SPIRITUM UNITATIS, AD FELICEM CONSUMMATIONEM REFORMATIONIS EJUSDEM ECCLESIÆ SANCTÆ SUÆ. Præsentium sub meæ Majestatis sigilli appensione testimonio literarum, datum Constantiæ, Anno Domini M CCCC XV. quarta die Julii, regnorum nostrorum Hungariæ &c. XXIX. Romanorum electionis Quinto, Coronationis verò primo.

Sic igitur, sede motis Pontificibus summis, Johanne & Gregorio, arduum illud *Ecclesiasticæ reformationis opus* Concilii Universalis ipsiusque Imperatoris Sigismundi humeris incubuit.

Et ab his quidem grave mox *d.* 25. *Julii* decretum in illos formatum, qui vigorem Concilii infringere tentarent, sicque *reformationi obicem ponere* non vererentur. Initium decreti, uti in *MSCtis* illis *Codicibus* legitur, hoc est: *SACROSANCTA SYNODUS GENERALIS CONSTANTIENSIS, universalem Ecclesiam repræsentans, in spiritu sancto ad extirpationem schismatis hæresiumque & errorum, nec non IPSIUS ECCLESIÆ IN CAPITE ET IN MEMBRIS DEBITAM REFORMATIONEM LEGITIME CONGREGATA, ad futuram rei memoriam.* &c. Dein ipsi pacis Concilii & Reformationis Ecclesiasticæ in Concilio quæsitæ turbatores quibus pœnæ gravissimæ indicuntur, hoc describuntur colore: *Nonnulli iniquitatis filii, perditionis alumni, hujusmodi censuras vilipendentes, ac hujus sacri concilii, extirpationis schismatum hæresium ac errorum, IPSIUSQVE ECCLESIÆ REFORMATIONIS PERTURBATORES, diabolico spiritu instigante, nec dignitati nec ordini deferentes, Dei timore postposito, nefariis & sacrilegis ausibus, nonnullas personas Ecclesiasticas & seculares, etiam Pontificali dignitate præditas, ad sedem Apostolicam seu Romanam curiam seu præsens sacrum generale Concilium in Civitate Constantiensi Provinciæ Moguntinensis, ubi nunc Ro. curia existit, in spiritu S. legitime congregatum, venientes aut recedentes ab iisdem, invadere, capere, aut arrestare, detinere, incarcerare, mutilare, occidere, & spoliare bonis suis, vel injuriis affligere quam plurimis, & aliàs male tractare, temeritate propria præsumserunt & dietim præsumunt, in apostolicæ sedis & sacri Concilii vilipendium & contemptum, ac sedationis schismatis, REFORMATIONIS ECCLESIÆ ET CORRECTIONIS MORUM, nec non hæresium &*

errorum prædictorum extirpationis DISTURBIUM, *suorumque animarum plurimarum scandalum & periculum. &c.*

Restabat, ut *Rex Arragoniæ*, qui cum aliis Hispanis partes Benedicti hactenus tuitus, Concilium Constantiense pro legitimo universali Concilio haberet, quod antea amore Benedicti detrectaverat, scopumque Concilii, *Reformationem* inter cetera *Ecclesiæ* agnosceret & confirmaret.

Id quod etiam mox felicissime confectum. Ex quo enim SIGISMUNDUS IMPERATOR A. 1415. è Concilio in Hispaniam emigraverat, cum Rege hac de re coram amicissime acturus, id ex voto effecit, ut statim *d.* 13. *Dec.* illius anni, ex Ferdinandi Arragoniæ Regis propensissima in rem sacram ac reformationem voluntate, Narbonæ consignaretur amicissimus consensus inter Sigismundum Romanorum Imperatorem cum toto Constantiensi Concilio, ac Ferdinandum Arragoniæ Regem, reliquosque Principes Benedictum hactenus secutos, de Concilii Constantiensis legitima dignitate atque autoritate, ejusque sanctissimo & *reformandi scopo.* Verba, quibus *Constantiense Reformationis negotium* communi consensu probaretur ab Imperatore ac Arragoniæ Rege, cum utriusque partibus, hæc erant, uti exhibentur in *MSCtis* VINDOBONENSIBUS, LIPSIENSIBUS, *aliisque. Dictæ convocationes fiendæ per Duos de Concilio Constantiensi & etiam per dictos dominos Reges & alios &c. nec non congregatio & constitutio Concilii generalis fienda per dictos dominos reges & ceteros de obedientia dicti Dn. Benedicti &c. possunt fieri & fiant generaliter, ut deferatur honori Concilii Constantiensis jam dicti, scilicet: Pro extirpatione schismatis & hæresium, pro sancta unione Ecclesiæ,* PRO REFORMATIONE UNIVERSALIS ECCLESIÆ IN CAPITE ET IN MEMBRIS, *& pro unico eligendo Pastore, & pro aliis causis rationabilibus, quæ ad generale Concilium de jure pertinent & spectant.*

Cum porro in eadem illa *unione inter Imperatorem & Arragoniæ Regem* quoad Concilii autoritatem & negotia, monerent Hispani, ne in Concilio isthoc ageretur de Regis ac Principum Hispanorum personis, Benedictum hactenus secutis, repetierunt ac distincte determinarunt Concilii Constantiensis negotia, & in illis *universalis Ecclesiæ reformationem*, his usi verbis, testibus *MSCtis: Ad partem promittatur & firmetur per Serenissimum Dominum Imperatorem & per dominos prænotatos prælatos & ceteros spectabiles viros hic missos etiam ex parte Dominorum de dicto Concilio Constantiensi, nomine dicti Concilii & etiam proprio, mediante publico instrumento cum juramentis, quod in Concilio Constantiensi uniendo & constituendo, ut præfertur, non tractabuntur, ordinabuntur, statuentur, vel fient tractari, ordinari, aut fieri permittent, directe vel indirecte, aliqua concernentia aut tangentia dictos dominos Reges, Principes, prælatos, & alios de obedientia dicti domini Benedicti, vel aliquem ex eis, nisi solummodo duntaxat* CAUSA *ejectionis dicti Dni Benedicti, & electionis futuri summi Pontificis, &* REFORMATIONIS ECCLESIÆ IN

CAPI-

CAPITE ET IN MEMBRIS, & causa hæresium, cum dependentibus emergentibus. Quæ omnia sequenti statim mense, np. *A.* 1416. *d.* 13. *Januar.* publice à Legatis Concilii reversis prælecta atque publicata sunt.

Postquam igitur, remotis tribus illis Pontificibus, *Johanne* 23. *Gregorio* 12. *& Benedicto* 13. grande ac difficile *Reformationis negotium*, consentiente universo orbe, in Concilium Constantiense redundabat: Aggredi magno animo jam tandem, secundo Concilii anno, rem tantam cœperunt Christianæ reipublicæ Antistites, Constantiæ congregati.

Ceterum in infinito hominum, maximorum, minimorum, in Concilio præsentium numero, qui centena millia interdum præstaret, quis aptus de perdifficili hoc argumento agendi, consultandi, definiendi, confirmandi modus? Profecto, si unquam, certe in gravissimis negotiis Concilii hujus splendidissimi conficiendis admirabilis eluxit sapientia. Universa hæc absque tumultu in totius orbis præsentis compendio conficere, vim mentis plus quam humanam arguit. Uti extiterunt in Concilio hoc Constantiensi, qui hoc devote agnoscerent, Deique imperscrutabilem gubernationem ac providentiam adorarent atq; celebrarent. Cujus indicia ac vestigia, à *Theoderico Vrie* in sua *Concilii Constantiensis Historia* frequenter prodita, sed & brevi penicillo delineata in *Codice MSCto LIPSIENSI* legimus sub hoc charactere, in Oratione ut apparet publica in Concilio habita expresso:

Nomina propria
Nationum quatuor Concilii Constantiensis.

PErpendite provide, o sacri Patres, quod non excellentia aut solemnitas Gallicorum, *non audacia aut acuitas* Anglicorum, *non astutia aut partialitas* Italicorum, *non instantia aut importunitas* Germanorum, *illud quod factum est, & quod nunc in manibus est ut fiat, præcipue, sed solum instrumentaliter hoc effecit. Quoniam, ut verum fatear, non Alexandri potentia, non Salomonis sapientia, non Abasveri opulentia, non Pharaonis duritia, non Holofernis militia, non Maccabæorum audacia, sed nec Abitophelis consilium aut prudentia, præsens negotium perficere valuisset. Relinquitur igitur ut planissime, quod nostrum auxilium sit a Domino, qui fecit cœlum & terram, juxta thema assumptum:* Sufficientia ex Deo est, 2. *Tim.* 3.

Quandoquidem verò divina providentia hominum utitur ministerio, è re fuerit brevibus subindicare, quo ordine quibusve machinis Concilii magni Assessores & *hoc in Reformationis negotio* sint usi. Ut igitur res ab ovo repetatur, scire juvat, quod *in exordio Concilii Constantiensis*, absente adhuc Sigismundo Imperatore, cum inter Cardinales ceterosq; jam præsentes viros eruditos ac illustres de negotiis Concilii ageretur, *A.* 1414. *d.* 7. *Dec.* CARDINALIS CAMERACENSIS in congregatione Cardinalium & aliorum Prælatorum,

inter alios articulos obtulerit & sequentes de *scopo Concilii, Reformationem* etiam *Ecclesiæ attingente*, qui in *MSCto Codice* antiquissimo *Actorum Concilii Const. Parte II. in* BIBLIOTHECA CÆSAREA VINDOBONENSI asservato designantur:

Sacrum Concilium Pisanum obligat dominos Papam & Cardinales ad hoc, ut IN PRÆSENTI CONCILIO, *modis & viis rationabilibus* TRACTENT DE *perfecta & integra unione* ECCLESIÆ, *sive pace, & ejus* DEBITA REFORMATIONE IN CAPITE ET IN MEMBRIS.

Ad hoc non tantum obligat dictum Concilium Pisanum, sed etiam jus naturale & divinum.

Ad hoc etiam obligantur prælati Ecclesiæ, ad præsens Concilium convocati vel etiam congregati.

Illi, QUI *pertinaciter* ASSERUNT, *dictum* CONSTANTIENSE CONCILIUM DEBERE DISSOLVI, seu CONTINUATIONEM AD ALIUD CONCILIUM PROROGARI, UBI DICTA UNIO ET REFORMATIO *finaliter* CONCLUDANTUR, *in tantum quo in præsenti non fiat, sunt* FAUTORES SCHISMATIS, *& de hæresi vehementissime suspecti.*

Petitio, quod Concilium Pisanum per præsens Concilium confirmetur, antequam in ipso plane congregato agatur DE VIIS ET MODIS *dictæ unionis &* REFORMATIONIS ECCLESIÆ, *non est de præsenti admittenda seu tractanda.*

Ad quorum articulum primum de argumento & *scopo Concilii Constantiensis*, etiam *quoad reformationem Ecclesiæ*, additur in Codice laudato MSCto Vindobonensi in margine ratio his verbis: *Tam ratione juramenti præstiti in Concilio Pisano, quam determinationis Sessionis XIX. septima die Augusti celebratæ, ubi fuit* CONTINUATIO *ejusdem* CONCILII *decreta* PRO REFORMATIONE ECCLESIÆ UNIVERSALIS. Quia SINE ILLA, TANQUAM PRINCIPALI, EXTERMINATIVA SCHISMATIS, NON EST PAX PERFECTA ET NEQUAQUAM UNIO ECCLESIÆ CONSUMMATA.

Ad quartum etiam articulum additur ratio in margine *MSCti*: *Ratio, quia* PRÆSENS CONCILIUM PRINCIPALITER ORDINATUR AD EXTIRPATIONEM SCHISMATIS, ET REFORMATIONEM ECCLESIÆ. *Hunc autem finalem effectum qui tollunt, de hæresi sunt suspecti, quia schisma est dispositio trahens ad hæresin.*

Constituto proinde *totius Concilii fundamento*, ipsorum Cardinalium ope manuque, *in Reformationem* æque *Ecclesiæ* ac schismatis Papalis compositionem *redundante*: *Modus* porro *agendi & ad finem hunc contendendi* statim delineatus, atq; viris in Concilio summis atq; doctissimis exhibitus. In *CODICE MSCto VINDOBONENSI Actorum Concilii Const. Part. I.* exhibetur publica illa *ordinis consultandi conciliaris* definitio. Unde aliqua huc pertinentia momenta repetiisse juvabit.

Sche-

Cedula præsentata in Congregatione Doctorum in Theologia. Et continet utilem informationem & considerationem super ordine procedendi in Concilio Constantiensi.

QUia Christi fidelibus, congregandis in Concilio Generali, dari debet plena securitas & secura libertas, ut sit animus in consulendo liber, juxta verbum Salustii; Ideo ad hunc finem, & ut in rebus agendis ordo debitus observetur, illa expedire videntur, quæ ordine sequuntur. Primo, quod per Concilium deputentur certi nobiles viri, qui sint PROCURATORES CONCILII ET PROMOTORES *rerum agendarum, videlicet super pace & integratione Ecclesiæ, & unionis, &* SUPER EJUS UNIVERSALI REFORMATIONE, TAM IN CAPITE QUAM IN MEMBRIS. *Sic enim decretum fuit in Concilio Pisano. Ubi etiam tales Procuratores seu Promotores fuerunt deputati.*

Item, cum prædictis deputandis dentur certi nobiles viri, tam in divino quam in humano juribus periti, qui essent CONSILIARII SEU DIRECTORES *rerum agendarum, & quorum consilio dicti procuratores habeant omnia deliberanda proponere & promovere, ut in Sessionibus super propositis in deliberando liberius & ordinatius procedatur, sicut in Concilio Pisano.*

Item, quod inter duas sessiones, dicti Consiliarii & promotores de pluribus Nationibus eligendi, ut excludatur acceptio personarum, debeant certis diebus convenire ad audiendum omnes & singulos, qui SUPER UNIONE ET REFORMATIONE ECCLESIÆ *aliqua verbo vel scriptis voluerint exponere, in Concilio proponenda: Ut in talibus evitetur confusio, & ordo conveniens servetur, nec aliquis quantumcunque parvus ab audientia excludatur, quia sæpe Deus revelat parvulis, quæ Christo teste abscondit à sapientibus.*

Item, in sessionibus super propositis per dictos promotores servanda erit debita GRAVITAS IN DELIBERANDO, *ut quod in una sessione proponitur, in alia concludatur, & in* EXEQUIRENDO VOTA SINGULORUM, DEPUTANDI *erunt quidam* NOBILES VIRI ET PRÆLATI, *qui cum Notariis* VOTA RECOLLIGANT ET PUBLICE REFERANT, *notando majorem & saniorem partem, ubi non esset plena concordia. Et in hoc & aliis præcedentibus notetur modus procedendi, quem servarunt sancti patres nostri in Conciliis antiquis.*

Item dato bono ordine procedendi, agendum est de materia prima tractanda. Et videtur, quod inchoandum sit AB UNIONE *seu pace* ECCLESIÆ, SINE QUA VIX FIERI POTERIT REFORMATIO IN ALIIS UTILIS ET GENERALIS.

Prædicti quinque modi & articuli hujus schedulæ super modo procedendi, præsentati fuerunt coram Domino nostro Papa in Generali congregatione, ex parte Theologicæ Facultatis.

Item, quod principaliter agenda primo TRACTARENTUR PER DEPUTATOS, *informationibus vocalibus & scriptis, & hæc* SU-

PER

PER REFORMATIONE UNIVERSALIS ECCLESIÆ, de quibus postea Concilium informarent.

Ita ergo juxta hanc rerum in Concilio agendarum formam non solum constituti duo Viri clarissimi, *Henricus de Piro, Licentiatus in Decretis & Henricus de Scribanis, causarum & negotiorum in hoc Concilio publici promotores ac procuratores*, sed &, indignante licet Papa Johanne, omnia Concilii membra, boni ordinis causa in consultando ac discernendo, distincta in *quatuor nationes, Germanicam, Gallicam, Anglicam & Italicam*, donec postremo & *Hispanica* accederet. Parque jus votorum Nationibus datum, omnis confusionis vitandæ causa, ut quælibet natio unam duntaxat haberet vocem seu unum votum publicum, adeoque in toto Concilio non nisi *quatuor, vota quatuor Nationum* existerent. Quælibet verò Natio iterum distributa in certos *deputatos*, causarum scrutatores. Quibus datus *præsidens* seu præses, quod officium singulis mensibus mutatum, teste *Theoderico Vrie, Hist. Concilii Const. lib. 6. dist. 6. fol. 158.* Sic facilis & brevis in qualibet natione rerum consultatio, facilisque conclusio, quin & prompta cum aliis nationibus deliberatio atq; consensio. *Curatior* autem *modus suffragia dandi, colligendi*, in qualibet natione *ponderandi*, sed & *cum aliis nationibus conferendi, à NATIONE GERMANICA* publice est commendatus, *A.* 1415. *d.* 14. *Martii* hoc tenore, ut in *MSCtis* habetur VINDOBONENSIBUS, BRUNSVICENSIBUS, LIPSIENSIBUS, aliisque, hac forma:

Edita seu statuta quædam capitula per Nationem Germanicam.

CUm hac sancta synodus *tam solenni utriusque status Principum & sapientum numero, sed &* arduissimis Ecclesiæ causis *& necessitatibus* congregata *sit in Domino, & retroactis temporibus vix fuerit, & verosimiliter nostro ævo* nulla similis *sit* futura: *Summo opere habet intendere, ut in toto suo processu, nedum errorem vitet, calumniari nitentibus obviare valeat, sed & factum recti tramitis exemplum relinquat. Et præcipue* natio nostra Germanica *in hoc solicitior esse debet, ut veterni sive oblivionis notam aboleat, qua quasi inconsulta furore duci dicitur, non consilio regulari.*

Ad quem processum legitimum ac decentem *inter plurima unum videtur maxime necessarium: Ut videlicet* omnia in concilio definienda, decernenda, ordinanda & statuenda, *& alia quæcunque ardua, totius* nationis deliberationem *urgentia, postquam* per deputatos nationum *sufficienter fuerint avisata, & cum aliarum nationum deputatis tractando concordata*, in totius nationis deliberationem *proponantur particulariter & distincte.*

Et dato *ad minus* unius noctis intervallo ad deliberandum, *juxta rationabilem* deliberationem ejusdem nationis *prius factam in crastino scrutentur distincte* vota singulorum: *Aut* vocaliter, *ut quilibet alterius sententiam & motiva audiens de veritate & rationabiliori sententia informari valeat; Vel* in scripto, *sic tamen, quod schedula omnes publice lagantur, pari de causa.*

Et ex pluralitate votorum *ex decreto concilii computandorum concors sententia* conclusa *per deputatos nationum cum aliarum nationum conclusionibus similibus* conferatur.

Et si inveniatur omnium nationum concordia, *tunc* conclusa, sigillis clau-

clausa, præsentetur *eis, qui* in Sessionibus *definita habent* approbare nomine nationum. *Qui tunc palam aperientes sigilla, de verbo ad verbum audiant. Pronuncians omnino servet* eundem tenorem. *Et sic habeant approbare*, placet *respondendo. Si vero tenorem mutatum senserint, habeant dicere:* Non sic placet nationi, sed placet sic: *Exprimendo sententiam secundum tenorem schedulæ sibi datæ.*

Si vero sententiæ nationum deputatis apparent discordes, tunc singularum nationum deputati pro sua parte quietè, pacifice, & charitative suadeant, ex adverso reliquarum nationum deputati reverenter audiant. Ut sic motivorum valitudo & conclusionis veritas, & definiendorum æquitas clarius elucescat. Nec quoque una natio rationabilioribus motivis alterius condescendere dedignetur. Quia in hujusmodi collativo tractatu non triumphus victoriæ disputando, sed rei veritas, & Ecclesiæ utilitas, honorque Dei principaliter quæri debet.

Cumque omnium nationum deliberationes per deputatos ad concordiam redactæ fuerint, iterum in natione fiat per singulos inductio authentice, præsentibus notariis. Et secundum sententiam majoris partis publice & authentice concludatur. *Ipsaque conclusio authentice per notarios* conscribatur. *Et clausa sub sigillo præsidentis in natione, procuratori nationis, ejus nomine in Sessione publica approbare per Placet,* præsentetur. *Qui cum eisdem schedulis* in sessione concilii *agat, ut superius est expressum.*

Iste modus procedendi *licet sit* laboriosus, *tamen est valde* necessarius & fructuosus.

Primùm, ut aliis nationibus ipsum stricte servantibus conformemur, ne ab eorum diligentia ac providentia reprehensibiliter deficere videamur.

Secundo, cum hodie non desint calumniatores ipsius processus concilii, & plures magni & parvi verosimiliter exsurgent: Eo quod maximæ res Ecclesiæ, omnium statuum personas tangentes, restant tractandæ: Non est vitandus labor, quo ipsorum possint excludi calumniæ. Excluderetur enim calumnia, quam Dominus Papa in instructionibus Ducibus Bituriæ & Aureliani insinuavit, asserens, scrutinia votorum illegitime fieri per nationes. In quibus asserit colligi vota indistincte, tam pertinentium, quàm non pertinentium ad concilium, imò personarum vilium & exilium, vota antistitum suis clamoribus obruentium. Item excluderetur calumnia de conspiratione nationum: Similiter de impressione violenta, cum quilibet sic libere sine impressione funderet sua vota. Sicque fieret legitime scrutinium per singula capita in natione, & in sessione publica per nationes. *Nec sic admitterentur vota impertinentium concilio, nec substantialia eidem suis vocibus frustarentur. Ad idem valde expediret, quod per totum concilium determinaretur authentice, qui debeant habere vota in concilio, & quorum vota sint in nationibus & in concilio computanda, & quod solum talium vota in nationibus scrutentur, & ad concludendum ex scrutinio numerentur. Quodque* nostra natio Germanica *in hoc conformet se laudabili* observantiæ nationis Gallicanæ, *quæ in suis congregationibus distinguit non habentes voces ab habentibus, & in loco sedendi. Sed & habentibus vota ordinate assignat sua loca in cæteris scamnis, secundum suorum gradum & ordinem dignitatum: Et distincte sub testimonio notarii publici vota colligit per singulos, qui debent habere voces: Et concludit secundum sententiam majoris partis.* Nec in sessione aliquid admittit, nisi prius fuerit in natione legitime præconclusum.

Satisfieret sic etiam juribus, si quæ sonare videntur de scrutinio *habendo* per capita singulorum: *Quia hoc fieret in nationibus: Et per procuratores nationis singulorum vota in sessione præsentarentur.*

Quarto ex tali legitimo modo procedendi multum firmari poterit autoritas concilii, *& omnis ejus definitio, seu decretum. Nam sic quilibet ea, quæ priori voto approbavit, tanquam sua propria firmius postea tenebit, & ex motivis in natione collativè auditis ea animosius defensabit. Sed secundum modum huc usque servatum posset contingere, quod soli deputati, imò nec omnes ipsi, ante sessionem definienda præscirent. Et sic ea alii minus gratuite acceptarent. Imo quandoque definiendo nec majorem partem concor-*

diter contingeret consentire. Quemadmodum nuper accidit, quod tota natio Gallicana de articulis ducentis & sexaginta ipsius Wicleff se asseruit nihil scire.

Quinto, sic vitarentur suspiciones sinistræ & suppositorum nationis dissensiones mutuæ, quæ hucusque servato processu verosimiliter orirentur.

Sexto, quia sic vere & secure, habito tali scrutinio in nationibus, dici posset; Placet toti synodo, *quia ratione majoris partis consentientis. Quod utique* sic *fieri non potest, cum taciturnitas non semper haberi valeat pro consensu. Et præsertim, quia forte sæpe multi dissentientes tacent propter verecundiam vel contentionem vitandam, vel quia non sperant, se posse proficere.*

Septimo, quia sic non in vanum fatigaretur tota natio multis propositionibus, schedulis & avisamentis, *quæ hucusque sæpe præstiterunt impedimenta utilioribus & magis necessariis. Quia, hoc servato ordine,* deputati nationum *juxta primam ejus ordinationem* viderent *hujusmodi* schedulas & avisamenta *ab aliis oblata, undecunque, & quæcunque suo tempore ad nationem ordinate deducerent. Quæ super eis deliberatione & cum maturitate debita responderet, & consequenter per ipsam omnia authentice & utiliter disponeret.*

Octavo, per istum legalem modum procedendi provocarentur singuli ad sollicitudinem deliberandi, omniumque excitarentur ingenia, & simpliciores a peritioribus discerent, & vix posset indeprehensa falsitas evadere, si omnium exponerentur examini, & quilibet considerando circa ea diligentiam adhiberet.

Sed & valde hoc modo conservaretur concilium indissolutum. Quia omnes reputarent se ad aliquid utiles, qui sic, cum videant, se in nullo requiri, æstimant *se inutiles, imò otiose perdere tempus & expensas, nec hic degendo servire se Deo, nec prodesse Ecclesiæ, aut proprium meritum augere: Imo præ otio affecti tædio, quærunt occasionem recedendi. Et forte aliquando ex industria revocationes superiorum suorum procurant. Et si remanere coguntur, inviti remurmurant, & afficiuntur ad omnia, quæ in concilio peraguntur.*

EX quibus ad oculum patet, universa negotia in Concilio tractata, primum in Nationibus fuisse agitata, ponderata, & Nationali consensu definita atque conclusa: Posthæc autem per Nationum deputatos in publica Concilii sessione oblata, publicata, atque solenni confirmatione roborata. Ut nil *Conciliariter* definiretur, nisi *Nationaliter* prius esset, quatuor nationibus semper concurrentibus, conclusum. Quo pacto *Conciliare decretum* nil fuit aliud, quam publicatio atque *confirmatio* ejusdem *decreti Nationalis.*

De cetero, quandoquidem *permulta* erant *negotia*, diversis *diversi* assignati à Concilio *Nationum deputati*, qui in rem inquirerent, in nationibus proponerent, atque collectis votis definirent. Nationum Deputatis juncti & certi *Cardinalium deputati*, iiq; pro rerum diversitate alii atque alii.

Ita ergo, postquam ex Pontificibus contendentibus primus Johannes 23. remotus, certi à Concilio statim definiti *Cardinalium & Nationum deputati, qui Reformationis præcipue negotium tractarent,* ut postea dicetur plenius.

Exceperant sane initio non sine motu viri magni *adversus Cardinales, quorum nemo* esset *admittendus ad Reformationis negotium in Concilio tractandum*; Eò quod de ipsis etiam, eorumque statu, imo de eorum capite ac promotore Papa, in Reformatione ageretur. Non posse verò eosdem esse reos ac judices. Hinc illa inter alias *conclusio*

clusio proposita in Concilio, cum Johannes Papa aufugisset, multique Cardinales & aulici Papam essent fugientem sectati, quæ habetur cum aliis in *CODICE MSCto AUGUSTISSIMÆ BIBLIOTHECÆ CÆSAREÆ VINDOBONENSIS*, & quidem *PARTE I. ACTORUM CONCILII CONSTANTIENSIS*, *fol.* 112. *Veritas est, quod NEQUAQUAM in hoc sacro Concilio debeat INTERESSE Papa & CARDINALES, seu in tractatibus quæ fiunt in eodem concilio. Et ratio est, QUIA IBI AGENDUM EST DE REFORMATIONE ECCLESIÆ IN CAPITE ET IN MEMBRIS PRINCIPALIORIBUS, SIVE DE PAPA ET CARDINALIBUS IPSIUS. Sed illi nec possunt nec debent esse judices in proprio facto, & per consequens Ecclesiam ipsam non reformabunt in illis, remanente deformitate etiam in ceteris membris.*

Adversus quam contra Cardinales in Reformatione factam objectionem respondere studuerunt Cardinales, dubio isthoc soluto. Siquidem inter *articulos à Collegio Cardinalium Concilio itidem oblatos*, præsente Sigismundo Imperatore, recensiti sequentes *Apologetici*, qui cum ceteris habentur in *CODICE MANUSCRIPTO LIPSIENSI.*

Nona Conclusio: Romana Ecclesia tantam habet autoritatem, ut ad eam pertineat alia Ecclesiæ membra reformare. Nec in ejus reformatione est à Concilio generali repellenda, sed veneranter audienda, sicut & cetera membra Ecclesiæ, quando agetur de reformatione totius corporis, in capite & in membris.

Decima Conclusio: Romana Ecclesia totumque Generale Concilium ad plenam membrorum Ecclesiæ reformationem debet unanimiter convenire, & unicuique statui in ejus Reformatione audientiam dare, & de se ipso definitivum communicare judicium, juxta illud Apostoli: Si nos ipsos dijudicaremus, non utique judicaremur.

Ad quam Cardinalium exceptionem respondit Concilium, teste *MSCto LIPSIENSI: Verum est, cum distinctione superius tacta in glossellis, scil. quando non agitur de eorum reformatione.*

Corollarium Cardinalium: *Unde patet, quod vanæ voces non sint in hoc Concilio audiendæ quorundam populorum, loquentium atque dicentium: Nos vocabimus Cardinales, quando nobis videbitur, sed non quando de eorum reformatione agetur: Cum tamen ad Cardinales magis pertineat, illos vocare, & judicialiter reformare, quam è contra. ET IN ECCLESIASTICI STATUS REFORMATIONE, sicut Prælatorum, Capitulorum, Religiosorum, & universitatum, SINGULI AUDIENDI sunt, NEC A CONCILIO REPELLENDI, sed magis ad mutuam charitativam correctionem inducendi.*

Et ad hanc Cardinalium exceptionem respondit Concilium, indice eodem *MSCto LIPSIENSI: Non sunt vanæ voces illæ, aut quia Papam inhabilem elegerunt seu minus idoneum: Et de hoc agitur in Concilio forsan: Vel agitur, quod Papa diffamatus de aliquo crimine se purget, sicut fecit* Nicolaus Papa IV. *qui ait*: Nos si incompetenter aliquid egimus, & in subditis justæ legis tramitem non conser-

vavimus, Vestro, ac missorum Vestrorum cuncta volumus emendare judicio. Quoniam, si nos, qui aliena corrigere debemus peccata, pejora committimus, certe non veritatis discipuli, sed, quod dolentes dicimus, erimus præ cæteris erroris magistri. &c. *Ita scribit Ludovico Imperatori idem Papa, ut legitur 2. quæst. 7. cap. 41. Idem Hieronymus refert in libro Virorum Illustrium, videlicet, quod Damasus Papa à subditis accusatus de adulterio cum 42. episcopis se expurgaverit. Item de supradicto Symmacho Papa legitur:* In Romana Synodo dignitate sua exspoliatus prius in statum pristinum reddi decernitur, ut tunc veniret ad causam, & si ita recte videretur, accusantium propositionibus responderet. Digna res est visa maximo numero sacerdotum, atque meretur effectum. 2. *quæst. 7. c. 41. in glossa circa finem. Et cum tales venerabiles summi Pontifices antiquitus accusati aliquo crimine se publice expurgarunt, & etiam aliqui eorum se submiserunt judicio Romanorum Imperatorum, vel Regum, vel Generalis Concilii, ut superius patet; Quare non moderni Pontifices, diffamati etiam de criminibus idem facere teneantur? Ratio nulla, quod elicitur ex Evangelio. Debent enim sequi humilitatis exempla Christi, qui dixit:* Si male locutus sum, perhibe testimonium de malo, si bene, cur me cedis. *Nullus enim eligitur ad illicita perpetranda.*

Sed & hæc liticula *de Cardinalibus ad Reformatorum in Concilio Constantiensi Collegium admittendis*, composita tandem, ut publico Concilii decreto *par Cardinalium numerus* numero deputatorum ex singulis Nationibus quaternario *ad Reformatorium destinaretur.*

Hoc autem expedire in ista lite apparet Concilio visum, ut in seligendis & ad Reformatorium denominandis Cardinalibus illi prætermitterentur, qui partes Johannis 23. nimis pertinaciter secuti, fugæ quoque Papæ participes facti erant. Illi verò selecti & Reformatorio sacrati, qui à partium studio alieni, & ipsius quidem Johannis vitæ ac facinoribus infensi, Reformationis jam ante avidi cupidiq; visi aut deprehensi, viri integri ac justi atque incorrupti. Quales erat præcipue PETRUS DE ALLIACO, CARDINALIS CAMERACENSIS. Qui à primis Johannis Papæ annis reformationem Ecclesiæ in capite & in membris acriter urserat, ipsiusque Johannis facinora dissimulare detrectaverat, neque in electione Papæ Johannis Cardinalium charactere adhuc insignitus, utpote à Johanne demum Cardinalis creatus, adeoque indigni Papæ creati haud reus. Par conditio FRANCISCI ZABARELLÆ, CARDINALIS FLORENTINI, juris æquitatisque tenacissimi religiosissimique. Qui similiter haud consors fuit creationis Johannis Papæ, quippe à quo serius demum Cardinalis creatus, quiq; magnum reformationis desiderium abunde testabatur. Devotionis atque ingenui desiderii & ad justitiam obtinendam enixi studii index in ZABARELLA CARDINALE erit *ardentissima ejus oratio*, quam in publica Concilii sessione, eaque post Johannis Papæ fugam primâ, clare ad Deum

um fudit, hoc tenore, ut in *MSCto CODICE VINDOBONENSI Actorum Concilii Const. Parte II. f.* 218. habetur:

Assumus domine, Sancte Spiritus, assumus quidem, non peccatorum immanitate detenti, sed in nomine tuo specialiter congregati. Veni ad nos, & esto nobiscum, & dignare illabi in cordibus nostris. Doce nos quid agamus, quo gradiamur, & ostende quid efficere debeamus: Ut te auxiliante, tibi placere valeamus. Esto salus gestorum, & effector judiciorum nostrorum, qui solus cum Deo Patre & ejus Filio nomen possides gloriosum. Non nos patiaris perturbatores esse in sacro, qui summe diligis æquitatem. Non in sinistris nos ignorantia trahat: Non favor flectat, non acceptio munerum, non personæ, nos corrumpant. Sed junge nos tibi efficaciter, solius tuæ gratiæ dono: Ut simus in te uniti, & in nullo declinemus à vero. Ut sicut in nomine tuo sumus collecti, sic in cunctis teneamus cum moderamine justitiam pietatis. Ut & hic à te in nullo dissentiat sententia nostra, & in futuro pro bene gestis mereamur præmia sempiterna. Amen. Digna Cardinale Oratio, digna Reformatore devotio.

De cetero verosimile, ut res omnis curate ponderata arguit, illos viros, qui Cardinales à Reformatorio Constantiensi exclusos vellent, in illos præcipue collimasse, qui electionem Johannis gubernassent, adeoque participes esse viderentur mali illius fati. Neque adeo declinarint illorum Cardinalium in Reformatione societatem, qui ab illis fatis essent alieni. Quin potius, hoc eorum fuisse votum apparet, ut hi Cardinales jungerentur sibi nationumque deputatis aut deputandis, qui à partium studio essent liberi ac immunes. Quo pacto voti sui compotes facti, quando illi à Concilio delecti ad Reformationem communem Cardinales, quos optassent Nationes earumque primates.

Sic definitum tandem REFORMATORIUM, aut ILLUSTRE REFORMATORUM IN CONCILIO CONSTANTIENSI COLLEGIUM, publica quidem totius Concilii autoritate. Constitit hoc *Collegium* ex selectissimis in toto orbe viris, omni eruditione sacra & civili imbutis. *Cardinales* quippe, *Episcopi*, & *Doctores*, iique *Theologiæ* ac *Juris*, ad hoc Reformationis negotium solenniter deputati. Ut neque doctrina, neque autoritas, sed nec voluntas, integritas, atque ardor deessent.

Et ex singulis quidem Nationibus, quarum quatuor tunc numerabantur in Concilio, pro solerti totius orbis partitione, Germanica, Gallica, Anglica & Italica, aliqui deputati, ne ulla conquerendi superesset ansa. Sed & prudenti consilio statutum, ne una natio alteram votorum numero superaret, adeoque pro ar-

bitrio suo, votorum etiam copiosiore numero redempto, negotium instrueret. Indeque *paria* nationibus omnibus assignata aut concessa *vota*, quando *ex qualibet Natione quatuor viri delecti*, qui cum rem in tota natione & inter se expedivissent, atque statuissent, pro una illius nationis per quatuor deputatos facta conclusione una duntaxat unicuique nationi summaria vox superfuit. Ita ergo facili negotio *quatuor vota quatuor nationum* conferri, digeri, atque in unam tandem communem sententiam aut conclusionem efformari poterant. *Venerabile* proinde hoc *Reformatorum Collegium* ex *sedecim Viris Illustribus* constitit; Quorum quatuor *Cardinales*, quatuor *Germani*, quatuor *Galli*, quatuor *Angli*, quatuor *Itali*.

Constitutum, quoad *prima* certe *ejus fundamenta*, publice ac solenniter venerandum hoc *REFORMATORIUM CONSTANTIENSE A. M. CCCC. XV. XV. Junii, die Sabbati*, in Cathedrali Ecclesia Constantiensi, in solenni Sessione, præsente *SIGISMUNDO IMPERATORE*, ceterisque Magnatibus. Quam constitutionem dedimus supra. Etsi enim illa Commissio primitus occasione controversiæ Burgundicæ, in causa Doctoris Johannis Parvi, Theologi Galli, statueretur, ut diserte monetur in *CODICE MSCto VINDOBONENSI Actor. Concilii Tom. IV. f.* 80, b. quam ob causam Burgundi præsentes contra Commissarium Cardinalem Alliacenum statim excipiebant: Quod additur in *MSCtis BRUNSVICENSIBUS* aliisque: Nihilominus tamen isthæc *Commissio* sedecim Virorum Illustrium non unam duntaxat causam Burgundicam Johannis Parvi concernebat, sed *generalis* erat, referenda ad illius causæ inquisitionem non magis quam *ad Reformationem universam*, in Concilio tractandam. Sicut & hoc fine (1.) in decreto expressa fit mentio *Reformationis*. Accedit (2.) quod *de duobus* illis *Cardinalibus* manifestum, *Petro de Alliaco & Francisco Zabarella*, quod Reformationis negotio postmodum interfuerint. *Neque* (3.) *alia Reformatorii* hujus constitutio aut specialium horum Commissariorum *denominatio facta deprehenditur*.

Etsi verò serius, sequentibus demum annis, XVI. & XVII. *Reformationis negotium* inter Nationum Deputatos *in Reformatorio* cum zelo agitaretur, uti *Statuta Reformatorum* hac & sequentibus *Partibus* à nobis exhibenda testabuntur: Impedivit partim causa Petri de Luna, schismatisq; maxima ex parte prius componendi, partim causa Burgundica Johannis Parvi, partim *Hieronymi Pragensis*, similesque, quæ in Concilio ante videbantur conficiendæ. Præterea Sigismundus Imperator, Reformationis assertor acerrimus, diu à Concilio in Hispania, Gallia & Anglia aberat, cumque eo aliqui ex Reformatorum Collegio delecti legati Concilii, in Hispaniam digressi. Quod autem & *Cardinalis Pisanus* dein fuerit in isthoc Collegio deprehensus, ex eo colligitur, personas aliquas mutatas etiam annis sequentibus fuisse: Uti mille casus mutationis contingere possunt, ut unus in alterius succedat locum. Sicut in ipso illo Deputatorum Collegio pro Episcopo Alexandrino defuncto substitutus Episcopus Ariminensis, teste *MSCto VINDOBONENSI, Actorum Concilii Const. Tom. IV. f.* 118. *b. ad Anni* 1417.

1417. *ultimam mensis Martii*, his verbis: *In eadem sessione in causis fidei generalibus loco Episcopi Alexandrini defuncti surrogatus fuit dominus Hieronymus, Electus Ariminensis.*

Quin verosimile est, cum tardius hoc *Reformationis negotium* hactenus per primos duos Concilii annos esset ac somnolentius tractatum, *renovatum* esse ac denuo constitutum *Reformatorum Collegium*, controversiâ Papali inter Concilium & Benedictum Papam composita & finita, sive servatis, sive mutatis quibusdam Reformatorii membris. Quod subindicare videtur *Gobelinus Persona*, *Cosmodromii cap.* 96. *Post hoc*, inquit, (nempe sede motum in Concilio Constantiensi Petrum de Luna) *electi sunt viri literatissimi ex omnibus illis nationibus, qui nomine totius Ecclesiæ Reformationem status Ecclesiæ ordinarent & conscriberent.*

Ipse verò *spectabilis* in Oecumenici Concilii publico conspectu constituti REFORMATORII *locus*, *Collegiive Reformatorum* splendidus *consessus*, etsi non iisdem semper clauderetur terminis, cum quælibet natio pro se coiret ac consultaret, plerumque tamen in communi Nationum Consultatione *theatrum Reformatorii* præstitit *Cœnobium Minoritarum*, in quo Natio Germanica ordinarie congregabatur. Et quidem *in amplissimo Cœnobii illius Refectorio* præclaræ hæ, ut aliæ in aliis negotiis arduæ sessiones, Nationum Deputatis ac Cardinalibus præsentibus, sunt habitæ.

Post longas autem *Consultationes* singularum nationum *de Reformationis Ecclesiasticæ articulis*, inter frequentia etiam virorum magnorum *publicis scriptis prodita de Reformatione consilia*, qualia *Gersoniana*, *Alliacena*, *Niemana*, *Zabarelliana*, *Alamaniana*, supra vidimus, aliaq; haud dissimilia sequentibus partibus atque Tomis exponemus: *Communes* tandem collectæ *Reformatorii sententiæ* aut conclusiones, secretariis publicis præsentibus.

Communia verò hæc ac *Nationalia in Constantiensi Reformatorio* facta de Ecclesiæ Reformatione *statuta*, ab ipsis Concilii aut Conciliaribus decretis non differebant, nisi solennitate, celebritate, publicoque deputatorum in Concilii publica sessione applausu.

Quando enim Nationaliter aliqua erant conclusa, Conciliarium decretorum nomen induebant, si in publica sessione exhibita & confirmata essent. *Publica* namque *sessio instar confirmationis* fuit aut *executionis*.

Et quidem vel *eadem* plane *Nationalia decreta* iisdem verbis in publica sessione ad confirmandum prælecta, vel ob temporis brevitatem *brevius illorum argumentum* conceptum atque publicatum. Ita ut argumento isthoc concisiore publicato atque confirmato, ipsa fusiora ac pleniora isthæc decreta Nationalia exhibita publice atque conciliariter roborata & confirmata haberentur ac censerentur.

Hic jam silentio præteriri non potest, quod *in Actis Concilii Constantiensis*, *impressis* æque ac *MSCtis*, in notatione publicæ sessionis *Anni* 1417. *d.* 30. *Octob.* expresse allegentur *statuta Nationalia Reformatorii Constantiensis*, utpote quorum *summam brevem* in publico illo

co illo conventu Conciliari Nationes exposuerint, eoque conciso eorum argumento *pleniora* illa *Reformatorii decreta* palam exhibita voluerint. Verba memorabilia solennis Concilii in publica laudata sessione propalata, sunt, prout in Codicibus MSCtis VINDOBONENSIBUS, BRUNSVICENSIBUS, LIPSIENSIBUS, memorantur: *Sacrosancta Generalis Synodus Constantiensis in Spiritu S. legitime congregata, universalem Ecclesiam repræsentans statuit, & decernit, quod futurus summus Pontifex per Dei gratiam de proximo assumendus, cum hoc sacro Concilio vel deputandis per singulas nationes debeat reformare Ecclesiam in capite & curia Romana, secundum æquitatem & bonum regimen Ecclesiæ, antequam hoc sacrum Concilium dissolvatur, super MATERIIS ARTICULORUM ALIAS PER NATIONES IN REFORMATORIO OBLATORUM.*

Ejusdem *Constantiensis Reformatorii*, ac statutorum ejus, diserte quoque meminit *GOBELINUS PERSONA*, *WESTPHALUS*, illius temporis motibus præsens; Johannis 23. Papæ aulicus, reformationis Ecclesiasticæ cupidissimus, in suo *Cosmodromio*, *cap. ult. petebatur*, inquit, *fieri Reformatio Ecclesiæ, tam in capite, quam in membris, prout IN REFORMATORIO PER AD HOC ELECTOS CONCEPTUM FUERAT.*

Eadem quoque *Reformatorii decreta* designavit *Martinus Papa V.* qui *A.* 1418. *d.* 21. *Martii* disertis verbis probabat *tum lecta publice in illa sessione, tum CONCORDATA CUM SINGULIS NATIONIBUS CONCILII.*

Porro *Reformatorii* memorati *statuta aliqua* solenniter sunt publicata in Conciliari sessione atque confirmata *A.* 1417. *die IX. Octob.* alia sunt denunciata solenniter *die* 30. *Octob.* ejusdem anni.

Quandoquidem autem pars aut *summa* duntaxat *brevis* illorum *in Reformatorio factorum statutorum* publice est exposita, ubi tandem sunt *integra atque plena Reformatorii* illius *Constantiensis statuta?* Interest profecto, nosse *plenam* illam *Reformatorii sententiam*, ad quam collimarunt Concilii Assessores in solennissima confirmatione. *Pars* hæc *Historiæ Concilii Constantiensis* tantum non princeps atque *potissima.* Nervus enim hic totius Concilii, imo summa desideriorum totius illius orbis. Ubi ergo, inquam, illa Reformatorii Collegii *decreta* atque vota *Nationalia?* In nullis sane Codicibus impressis hæc videre hactenus contigit. Ut nobilis Actorum pars, à qua historiæ momentum haud postremum penderet, hactenus exulaverit.

Spondanus etiam hæc desiderat. Quemadmodum multa insignia rerum tunc gestarum pondera temporis injuria perierunt.

Sed en, *divinâ* factum *providentiâ*, ut *IN GEMINO CODICE MSCto. VINDOBONENSI* hæc *Concilii Constantiensis monumenta præstantissima*, cognitu dignissima ac summe necessaria, asservarentur. *GERMANIÆ* hæc gloria est, *sub cœlo Germanico* aureas has Concilii partes atque reliquias esse conservatas. Cæsareæ Majestatis, Christianissimi pectoris, Augustissimi in orbe Christiano Capitis,

tis, & armis & literis Invictissimi Herois, LEOPOLDI MAGNI, incomparabilis est gratia, Historiam Germanicam, historiam Concilii, historiam Majorum, & hac parte augeri nunc atque illustrari.

Serenissimi Brunsvicensium Ducis, RUDOLPHI AUGUSTI, sapientissimi Senis septuagenario majoris, Principis literatissimi, qui in Germaniam illustrandam, in Imperium Romano-Germanicum ornandum, in gloriam majorum augendam, in salutem publicam roborandam, in æternum denique literarum decus conservandum, celsissimo fertur animo, hæc est sollicitudo atque cura Principe digna, ut & hæc *Historiæ Germanicæ momenta*, nobilissima hæc *Concilii Constantiensis monumenta*, cum ceteris decenter adornata, lucem videant publicam. Periisset *inæstimabilis* hic *historiæ Germanicæ thesaurus* facile, vel ætatis lapsu, vel flammæ insidiis, ni *Deus* cavisset, *Germania* custodivisset, *Imperator* dedisset, *Brunsvicensium Dux* adversus interitum præmunivisset. *Divinam* itaque *providentiam* admiraberis, Optime lector, *Germaniæ* felicitatem prædicabis, *Cæsaris* manum clementissimam adorabis, indefessum *Ducis* in publicam rem studium coles.

Hoc age, erudite lector, his utere, *divinis*, *Cæsareis* atque *Ducalibus beneficiis*, *DEO*, *CÆSARI*, atque *DUCI* gratus.

Quod si & nostri laboris non dememinisse velis, scias, *tergemina* nos offendisse in laudatissimis *CODICIBUS MSCtis VINDOBONENSIBUS monumenta*, quæ ad laudatum *Constantiensis Concilii Reformatorium* pertineant. *Primum* refert *articulos Reformationis*, in Reformatorio Concilii oblatos atq; ponderatos, ut & *conclusiones* factas. Et est instar *Protocolli Constantiensis Reformatorii*. *Alterum* est breve præcipuarum constitutionum *compendium*. *Tertium* exhibet plenum & nitidum *Systema constitutionum Reformatoriarum Constantiensium, digestum juxta Codicis juris Canonici aut Decretalium quinq; librorum ordinem*. Quæ res magnam autorum postulavit ingenii vim, solertiam, atque industriam. Ut verò publicæ rei & *Historiæ Germanicæ* illustrandæ fiat satis, tria hæc Reformatorii Constantiensis monumenta *hoc Tomo* exhibebimus.

Primum proinde *monumentum Reformatorii Constantiensis* hac Parte sistimus. Quo de porro te scire convenit, Lector erudite, *geminum exemplar* & hujus opusculi in *MSCtis Codicibus AUGUSTISSIMÆ BIBLIOTHECÆ CÆSAREÆ VINDOBONENSIS* nos reperisse. Quorum primum in *Actorum Concili Constantiensis Parte I.* alterum *Parte IV.* continetur. Non autem nisi ordine fere decretorum nonnullisque formis discrepant. Quod tamen dissimulari non oportere credidimus. Quapropter, sicubi esset notabilis discrepantia, sub finem paginæ, *notarum* instar, referre placuit. Quod lectori non ingratum fore confidimus.

Discrepantia hæc *ex diversis de eadem re consultandi actibus* orta. Unde *geminum* natum *Protocollum*, posterius priore perfectius. Estque hoc præclarum fidei & integritatis testimonium, quod in diversis

consultationibus consignati *Reformationis articuli* in rebus ipsis tam amice conspirent.

Scriptum hoc *utrumque Protocollum* in ipso Concilio Constantiensi. Quorum primi hæc est inscriptio: *AVISAMENTA REFORMATORUM CONCILII CONSTANTIENSIS*: Et in fine hæc subscriptio: *FINITUM VIII. OCTOBRIS AN. MCCCC XVImo PER FAMILIAREM NICOLAI ELSTRAW.* Fuit autem hic *Nicolaus Elstravv Licentiatus in jure Canonico, Secretarius Illustris Principis Ernesti, Ducis Austriæ, ejusque in Concilio legatus*, qui pro duce suo publice verba fecit in solenni Nationum atq; Magnatum consessu, in Refectorio Monasterii Minoritarum, ordinario Nationis Germanicæ Collegio, *d.* 3. *Maji A.* 1416. Hujus itaque Consiliarii Austriaci familiaris aut domesticus aliquis, vir doctus, in Concilio illos *Reformatorii articulos* descripsit. Alter Codex *Johannem Dorre* agnovit possessorem, *Presbyterum, Licentiatum in Decretis, Decanum Ecclesiæ S. Andreæ Wormaciensis, multis beneficiis ac præbendis Ecclesiasticis ab ipso Martino V. Papa in Concilio auctum ac beatum*, solertissimum & sagacissimum Actorum Concilii Const. scriptorem atque collectorem.

Additæ in priori horum *MSCtorum* Codice sive *primo Protocollo, notæ marginales*, in ipso Concilio scriptæ, quæ Reformatorum suffragium ac judicium præcipue referant. In *posteriori Protocollo* MSCto pleniora decreta de articulis Reformationis juxta prioris Protocolli suffragia designantur. Nos *utrumque* Lectori dare sumus conati: Plenius integrum recensendo, de altero in *Notis*.

Quod reliquum, ex *marginalibus* illis *notis* quoq; patet, per plures menses, *Augustum, Septembrem, Octobrem, Novembrem, Decembrem*, diu multumque in Reformatorio de his Reformationis articulis atque modis fuisse disputatum. Quæ *primæ Reformatorum Consultationes* referendæ videntur ad *Annum Concilii primum* 1415. Quod si quis ad *secundum annum* 1416. reducendas putabit, per nos licebit. Sane in *CODICE MSCto VINDOBONENSI, Actorum Concilii Const. Tomo IV. f.* 121. *a.* memoratur, A. 1417. die IX. Octob. demum hæc, quæ *hac parte* exhibemus *Reformatorii Constantiensis statuta* in publica sessione fuisse oblata atque probata. Verba hæc sunt: *Anno Domini M CCCC XVII. IX. die mensis Octobris, fuit sessio publica in loco consueto sessionis. Ubi post ceteras solennitates & ceremonias consuetas fuerunt lecta per modum decreti capitula, conclusa & concordata per omnes nationes, scilicet de futuris schismatibus præcavendis, de juramento Papæ, de futuris conciliis celebrandis, prout hæc & alia inferius folio 167. plene continentur.* Et sunt quidem illa, in laudato Codice f. 167. expressa Reformatorii statuta illa ipsa, quæ hac parte exhibemus. Videtur autem hoc ita intelligendum, quod quoad rem illa ipsa sint statuta oblata publice atque confirmata, etsi nervus eorum, aliis verbis concisius conceptus, sit exhibitus. Id quod etiam in Codice

dice MSCto f. 121. clare ſatis annotatum his verbis: *Quæ inferius folio 3. in debita forma continentur.* Suntq; breviora illa, quæ nos Parte XI. dabimus.

Fatendum poſtremo, nonnullas temporis ac fatorum circumſtantias ſpeciales, poſt tot ſeculorum decurſum, oblivionis umbrâ tectas ac tantum non ſepultas eſſe. Unde vel conjectandi liberras, vel exilis ſpes qualiscunque definitionis hactenus nobis relicta. Utinam ante geminum ſeculum pleniora hujus memorabilis Concilii Oecumenici Acta congesſiſſent Viri eruditi, qui propius illam ætatem attingebant, quando in recenti hominum memoria pleraque hærebant, ac uberiora Manuſcripta reſtabant. Quid mirum, infandam hanc rerum profundisſime ſepultarum molem, quam ſera hac demum ætate effodere juſſi ſumus, non admittere ubique planam atque expeditam conjectandi aut definiendi aperteq; ſtatuendi viam? Mirabitur ſane, qui dubia & temporum & MSCtorum fata perpenderit, tam multa & tam præclara illius ævi pignora adhuc ſalva ad nos derivata.

Quæ etiam cauſa eſt, quare *Sereniſſimus Princeps*, RUDOLPHUS AUGUSTUS, literarum æque ſcientiâ & inexplebili ſtudio, ac ſenili prudentiâ pellectus, arduum hoc & *Principe erudito atque magnanimo dignum conſilium* ceperit, de reconditis illis, diſperſis, abjectis, ignotis, perituris *hiſtoriæ Germanicæ monumentis antiquis* effodiendis, eruderandis atque reſuſcitandis. Viderat ſuis oculis, nec ſine dolore, *Dux optimus*, tot præclara antiquitatis monumenta diſcerpta, lacerata, inque cineres ſoluta. Quæ revocare nulla vis ingenii, nulla ſolertia, nulla ars poſſet. Cujus generis reliquias, Germanicæ præſertim hiſtoriæ, ſacræ & civilis rudera, chartarumque ſciſſarum lacinias, quoties intuetur, toties profecto ingemiſcit, ac infelicitatem vel temporum vel cuſtodum animo volvit. Celſisſimi itaque pectoris ſublimis genius, ac prudentiæ vis magna, *Ducem literatiſſimum* movit, ut hanc hiſtoriæ patriæ partem, oblivione propemodum ſepultam, in Germaniæ gloriam, optimarumque literarum decus, ex tenebris eruere atque luci dare conſtitueret.

Magna quippe mentis acie *ſapientiſſimus Heros* acute perſpexit, ni ponderoſis ejusmodi Germaniæ monumentis ſervandis, perpoliendis, atque publico conſpectui ſiſtendis, Principum mature accedat manus potentior, è manibus aliorum privatorum hominum omnium ſubito elapſuram molem reliquam. In tempore itaque ſuccurrendum eſſe ſtatuit *Dux ſagaciſſimus*, ne cum MSCtorum antiquorum reliquiis ſpes recuperandi omnis plane tandem expiret. Quod igitur *primus* in hoc campo, in hoc Hiſtoriæ Germanicæ argumento prægrandi, & æque arduo atque difficili, ſit *occupatus magnus* hic *Princeps*, grata manu lætaque fronte admittet orbis eruditus hunc monumentorum, & antiquitate & magnarum rerum pondere inæſtimabilium apparatum. Tantoque lubentius alicubi feret vel

conjecturam nostram in re abstrusa atque deperdita, vel silentium, sicubi nondum ad fundum ubiq; penetrarens, & immensam circumstantiarum omnium farraginem in remotis illis factis atque fatis haud plane detegamus & scrupulose explicemus.

Ansam sibi à *grandævo Principe*, AUGUSTO BRUNSVICENSIUM DUCE, datam meminerit eruditus quisque, ad scrinia publica tabulasque occlusas, latentes, atque obrutas, quantocyus properandi, sese in hæc sepulcra profunde demittendi, inter ossa majorum sese totum abdendi, ea curate perlustrandi, sedulo convasandi, atque cum illis in apertam lucem resurgendi.

IN-